

SZTUKA SPOWIADANIA

PORADNIK

PRACA ZBIOROWA POD REDAKCJĄ
JÓZEFA AUGUSTYNA SJ

Wydawnictwo WAM
Księża Jezuici
Kraków 2012

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	5
SŁOWO BISKUPA DO PIERWSZEGO WYDANIA.....	7
WPROWADZENIE	11

I. TEOLOGICZNY I EKLEZJALNY WYMIAR SAKRAMENTU POJEDNANIA

Jan Paweł II SAKRAMENT POKUTY WIELKIM DAREM BOŻEGO MIŁOSIĘRZDZIA.....	19
--	----

Jan Paweł II SAKRAMENT POKUTY W ŻYCIU KOŚCIOŁA.....	25
--	----

Raymond Moloney SJ ROZWAŻANIA O SAKRAMENCIE POJEDNANIA	31
Duch skruszony	31
Potrzeba pojednania.....	32
Opowieści o przebaczeniu.....	34
Walka o pojednanie	35
Skrucha grzesznika	37
Wyznanie grzechów.....	39
Uzdrowiająca pokuta.....	42

Cristoforo Squarise OFMConv ISTOTA SPOWIEDZI	45
U źródeł kryzysu	45
Głębokie przemiany w świadomości i praktyce chrześcijańskiej	46
Poziomy doświadczenia winy – grzechu.....	47
Rozróżnić, by zintegrować	48
Nieoczekiwane możliwości	50
Ciężar, którego nie należy się pozbywać zbyt pośpiesznie	52

Ks. Jiří Skoblík WINA, GRZECH I POKUTA JAKO CZYN I SAKRAMENT	55
Psychologia, filozofia i teologia o winie	55
Jak postępować z winą	57

Pokuta odpowiedzią na winę	58
Źródła i myśl współczesna o sakramencie pokuty	59
W stronę komunikacji i symbolu	61
Ks. Alfons J. Skowronek	
HISTORIA POKUTY KLUCZEM DO ZROZUMIENIA	
SAKRAMENTU POJEDNANIA	65
Najstarsze świadectwa	65
Rozwój instytucji spowiedzi sakramentalnej	66
Pojawienie się pokuty prywatnej i protest przeciwko niej	67
Scholastyczna teologia pokuty	68
Nauka o pokucie u reformatorów	69
Sobór Trydencki	71
Przełomowy rozwój problematyki	72
Nowe formy pokuty	73
Odpust	74
Dariusz Kowalczyk SJ	
SPOWIEDŹ, CZYLI PRZEKONYWANIE O GRZECHU I MIŁOŚCI...	77
Bezdroża orędzia grzechu	77
Bezdroża orędzia bezgrzeszności	79
Uspokojenie sumienia czy nawrócenie?	81
Pojednanie z Bogiem i Kościołem	83
Przekonać świat o grzechu...	85
Ks. Mieczysław Ozorowski	
OJCOWIE PUSTYNI O ODKRYWANIU GRZECHU	87
Pustynia miejscem odnalezienia siebie	87
Stawanie w prawdzie	89
Duchowa walka z grzechem	91
Sprawdzian wiary i powołania	93
Ks. Krzysztof Grzywocz	
ADRIENNE VON SPEYR O SPOWIEDZI	95
Podstawa spowiedzi	96
Postawa Boga	97
Droga powrotu do Ojca	98
Postawa człowieka	100
Wspólnotowy charakter spowiedzi	101
Eschatologiczne dopełnienie	103
Jacek Salij OP	
MORALNE OBOWIĄZYWANIE PRAWA STANOWIONEGO	105
Spowiednik a problemy związane z płaceniem podatków	105

Obowiązywanie w sumieniu prawa stanowionego	107
O „zawodowym obowiązku” działań moralnie niegodziwych	109
Realne poparcie Kościoła dla świadków prawdy	111
Witold Adamczewski SJ	
PRAWO W KONFESJONALE.	
WYBRANE ZAGADNIENIA.	113
Poufność zakresu sakramentalnego	113
Prawo karne	115
Ograniczenie władzy rozgrzeszenia	118
Bogusław Wójcik	
BIOMEDYCYNA I KONFESJONAŁ	123
Miraż biologii i technologii	123
Biogeneza	125
Bioterapia.	130
Tanatologia	133

II. DUSZPASTERSTWO SAKRAMENTU POJEDNANIA

Jan Paweł II	
FORMACJA PRAWEGO SUMIENIA	139
Kongregacja do spraw Duchowieństwa	
POSŁUGA POKUTY I POJEDNANIA W PERSPEKTYWIE ŚWIĘTOŚCI	
CHRZEŚCIJAŃSKIEJ	143
1. Aktualne znaczenie – chwila łaski.	143
2. Kwestie podstawowe	149
3. Niektóre wskazania praktyczne	152
Bp Antoni Długosz	
DONIOSŁOŚĆ, TRUD I PIĘKNO SAKRAMENTU POJEDNANIA.	161
Doniosłość sakramentu pojednania	161
Trud sakramentu pojednania	165
Piękno sakramentu pojednania	169
Wojciech Zagrodzki CSsR	
SPOWIEDNIK U ŹRÓDEŁ KRYZYSU SPOWIEDZI?	
WYBRANE ZAGADNIENIA	171
Rozbieżność nauczania	172
Pusty konfesjonał.	174
Osłabienie wiary w moc łaski	176
Grzech obok grzesznika.	178
Rutyna spowiednika	180

Vimal Tirimanna CSsR

GRZESZNE MÓWIENIE O GRZECHU.

W POSZUKIWANIU ŹRÓDEŁ UTRATY POCZUCIA GRZECHU.	183
Znaczenie pojęcia „grzeszne mówienie o grzechu”	184
Kilka współczesnych przykładów grzesznego mówienia o grzechu.	185
Potrzeba Chrystusa i wyzwolenia z grzechu	194

Andrzej Sarnacki SJ

SPOŁECZNY WYMIAR GRZECHU I SPOWIEDZI	197
Duchowa schizofrenia	197
Łatwe rozgrzeszanie się ze społecznej nieuczciwości.	198
Dobro wspólne i duchowe ubóstwo chrześcijan	199
Dobro społeczne a interes własnej rodziny	200
Nepotyzm i kumoterstwo.	201
Rachunek sumienia z czynów zaniechanych.	203

Ks. Ignacy Bokwa

SAKRAMENT POKUTY I POJEDNANIA W AKTUALNYCH WARUNKACH

KOŚCIOŁA W POLSCE.	205
Doświadczenie winy i czyn nawrócenia	206
Polskie oblicze kryzysu pokuty.	207
Formy pojednania w Kościele	208
Zewnętrzne warunki celebracji	209
Impulsy Soboru Watykańskiego II	211

Kazimierz Fryzeł CSsR

MASOWE SPOWIEDZI.

WYZWANIE I ZNAK CZASU DLA DUSZPASTERZY	215
Droga do nawrócenia.	216
Spowiedź prowadząca do pogłębienia życia duchowego	222
Źródło odnowy	224

Marek Błaza SJ

JAK SPOWIADAĆ CHRZEŚCIJAN TRADYCJI WSCHODNIEJ	227
Teologia sakramentu pokuty na Wschodzie	228
Upoważnienie do spowiadania chrześcijan wschodnich.	230
Spowiedź chrześcijan tradycji wschodniej	231
Jakie pokuty wyznaczać chrześcijanom tradycji wschodniej	233
Ograniczenia władzy rozgrzeszania chrześcijan tradycji wschodniej.	234

III. POSTAWA KAPŁANA W SAKRAMENCIE POJEDNANIA

Benedykt XVI

Z GORLIWOŚCIĄ WYPEŁNIAJCIE WAŻNĄ POSŁUGĘ W KONFESJONALE . . .	241
---	-----

Benedykt XVI	
KAPŁAN JEST NARZĘDZIEM MIŁOSIERNEJ MIŁOŚCI BOGA	243
Jan Paweł II	
POŚLUGA KAPŁAŃSKA W SAKRAMENCIE POJEDNANIA	247
Józef Augustyn SJ	
NAŚLADOWAĆ JEZUSA W KONFESJONALE	253
Podwójne zaufanie.	253
Jedność łaski i ludzkiego działania	254
Jan Paweł II o spowiadaniu się kapłanów	255
Uznanie wolności penitenta.	256
Delikatność spowiednika.	256
Ułatwić penitentowi wyznanie grzechów	257
Postawa cierpliwości i pogody ducha	259
Kompetencja kapłana w konfesjonale	260
Papieska zachęta do młodych księży.	260
Ks. Zdzisław Kroplewski	
KULTURA DIALOGOWANIA W KONFESJONALE	263
Dialog w konfesjonale impulsem do osobistego rozwoju.	263
Dyrektywność spowiednika a wolność penitenta	264
Empatia spowiednika.	265
Czas i zewnętrzne warunki spowiedzi.	267
Uwarunkowania spowiednika	268
Uwarunkowania penitenta.	269
Krzysztof Wons SDS	
JAK SPOTYKAĆ SIĘ Z PENITENTEM? OD PRZYJĘCIA PRAWDY O GRZECHU DO PRZYJĘCIA PRZEBACZENIA I POKOJU	271
Bliski kontakt z penitentem	272
Pierwszy „penitent” w Biblii.	273
Pierwsza „spowiedź” w Biblii.	276
Boża pedagogia w spotkaniu z penitentem	282
Pomoc w przeżyciu bólu z powodu grzechu	283
Pomoc w przyjęciu przebaczenia i pokoju	284
Ks. Alojzy Drożdż	
KOMPETENCJA TEOLOGICZNA W SAKRAMENCIE POKUTY	289
Poznać choroby duszy	289
Ujęcie od strony negatywnej	290
Ujęcie od strony pozytywnej.	294

Ks. Marek Dziewiecki	
KOMPETENCJE SPOWIEDNIKA W ROZUMIENIU PENITENTA	299
Pogłębiony stosunek spowiednika do samego siebie	300
Tworzenie klimatu bezpieczeństwa	300
Realistyczne rozumienie penitenta	301
Pomaganie penitentowi w zrozumieniu samego siebie	302
Pomoc w kształtowaniu sumienia	303
Dariusz Kowalczyk SJ	
WYZNACZANIE POKUTY W KONFESJONALE	307
Tradycja Kościoła w zadawaniu pokuty	307
Zadawanie pokuty wciąż zalecane	309
Wybrane problemy szczegółowe	311
Społeczny wymiar pokuty	313
Ks. Dariusz Jastrząb	
SPOWIEDŹ A KIEROWNICTWO DUCHOWE	315
Spowiednik kierownikiem duchowym	316
Kilka podstawowych wskazań	318
<i>Homo postmodernus</i> u spowiedzi	321
Ks. Remigiusz Sobański	
ODMOWA ROZGRZESZENIA	325
Prawo do rozgrzeszenia	325
Kiedy budzą się wątpliwości	327
Penitent w niebezpieczeństwie śmierci	328
Uwolnienie od cenzur	329
Wspólnik w grzechu przeciw szóstemu przykazaniu	330
Fałszywe doniesienie o solicytację	331
Wierni żyjący w związku cywilnym	331
Ks. Henryk Ciereszko	
KSIĄDZ MICHAŁ SOPOĆKO WZOREM SPOWIEDNIKA	335
Kapłaństwo i konfesjonał	336
Spowiednik Świętej	337
Spowiednik a sakrament pojednania	338
Pośrednik w objawianiu miłosierdzia Boga	339
Sztuka spowiadania	341
Ks. Tadeusz Huk	
ŚWIADECTWO SPOWIEDNIKA	347
Przykład innych spowiedników	347
Penitenci też uczą	348
Potrzeba ciągłego dokształcania	349
Spowiadanie „na kartkę” i „na czas”	350

Spowiadanie twarzą w twarz	351
To nie ja, tylko Duch Święty	352
Józef Antos SJ	
MOJA POSŁUGA SPOWIADANIA	355
Sakrament uzdrowienia	355
Nie zatrzymywać się na grzechach przeciwko szóstemu przykazaniu	356
Pokuta, pociecha i umocnienie	357
Światło Ducha Świętego i opieka Maryi	358
Stanisław Morgalla SJ	
PO DRUGIEJ STRONIE KRATEK, CZYLI TAJEMNICE KONFESJONAŁU.	
ŚWIADECTWO	361
Tajemnica spowiedzi	361
Tajemnice radosne	362
Tajemnice światła	362
Tajemnice bolesne	364
Tajemnice chwalebne	365
Wdzięczność	366

IV. SPOWIEDŹ SAKRAMENTEM DLA KAŻDEGO

Cezary Gawryś	
MĘŻCZYŻNA W SAKRAMENCIE POJEDNANIA	369
Wysłuchaj mnie	369
Pouczaj, ale nie moralizuj	370
Okaż zrozumienie	372
Bądź ojcem, ale nie patriarchą	375
Lucyna Słup	
CZEGO KOBIETY OCZEKUJĄ W SAKRAMENCIE POJEDNANIA?	377
Przyjęcie i akceptacja	378
Potrzeba szacunku i delikatności	379
Konkretna pomoc i wskazówki	380
Przewodnik na drogach życia duchowego	382
Ks. Jerzy Smoleń	
JAK DZISIAJ SPOWIADAĆ LUDZI MŁODYCH?	385
Dlaczego chcą się spowiadać?	385
Problemy młodych	386
Podejście spowiednika	387
Wiedza i duchowa przejrzystość spowiednika	391

Ks. Jan Orzeszyna	
SPOWIEDŹ NARZECZONYCH I MAŁŻONKÓW	393
Spowiedź narzeczonych	393
Spowiedź małżonków	396
Ksawery Knotz OFMCap	
ZASADY SPOWIEDZI MAŁŻONKÓW	
WEDŁUG <i>VADEMECUM DLA SPOWIEDNIKÓW</i>	405
Najważniejsze punkty <i>Vademecum</i>	405
Prawo stopniowości	407
Dynamiczna wizja rozwoju człowieka	410
Kierunek wysiłków pedagogicznych Kościoła	411
Warunki konieczne do zachowania normy moralnej.	413
Możliwość nadużyć i nadinterpretacji	414
Prawo stopniowości dające nadzieję	416
Ks. Zdzisław Kroplewski	
POSŁUGA SPOWIEDZI A OSOBISTE NAWRÓCENIE KSIĘDZA	419
Podstawowy element nawrócenia	419
Ksiądz jako grzesznik i udzielający rozgrzeszenia	421
Trudności kapłana na drodze nawrócenia	423
Katalog grzechów księdza	425
Ks. Zdzisław Kroplewski	
SPOWIEDŹ KAPŁANA.	
ZASADY, TRUDNOŚCI, DIALOG	427
Podstawowe zasady dialogu z penitentem-kapłanem	427
Szczegółowe problemy kapłańskiej spowiedzi	431
Kryzys niewierności i wypalenia	432
Wzajemna służba kapłanów wobec siebie w konfesjonale	434
Ks. Jakub Szcześniak	
SPOWIEDŹ SPOWIEDNIKA.	437
Dobry penitent dobrym spowiednikiem	437
Spowiedź w życiu i formacji kapłana	439
Dar stałego spowiednika	440
Spotkało mnie, czegom się lękał	442
Trzy kroki w przygotowaniu do spowiedzi	443
Ks. Mirosław Cholewa	
SPOWIADANIE KANDYDATÓW DO KAPŁAŃSTWA	447
Stały spowiednik w formacji kleryków	447
Dyskrecja	448
Dostępność	449

Nikogo nie faworyzować	451
Nikogo nie odrzucać	452
Nie zwalniać penitenta z odpowiedzialności	452
Wspierać i stawiać wymagania	453
Chronić się przed rutyną	454
Poznać i respektować swoje granice	455
Współpraca z psychologiem	455
 Andrzej Derdziuk OFMCap	
SPRAWOWANIE SAKRAMENTU POJEDNANIA	
WOBEC SIÓSTR ZAKONNYCH	457
Miejsce sakramentu pojednania w życiu osób konsekrowanych	457
Określenie specyficznych cech psychiki kobiecej	459
Oczekiwania sióstr dotyczące osoby i posługi spowiednika	462
Sposób sprawowania sakramentu	465
Niektóre sytuacje spotykane w konfesjonale	466
 V. SPOWIEDŹ POMOCA GRZESZNEMU I PORANIONEMU CZŁOWIEKOWI	
 Bogusław Szpakowski SAC	
SPOWIADANIE LUDZI	
W SZCZEGÓLNIIE TRUDNYCH SYTUACJACH ŻYCIA	473
Spowiednik w spotkaniu z osobą przeżywającą kryzys	474
Strata osoby bliskiej	476
Aborcja	477
Przewlekła choroba nowotworowa	479
Homoseksualizm	480
Osoba przeżywająca nerwicowe zaburzenia emocjonalne	483
Depresja	485
 Ks. Michał Damazyn	
PSYCHOTERAPIA A SPOWIEDŹ	487
Wzajemne relacje	488
Terapeuta i spowiednik: rozbieżność celów i ról	489
Spowiedź nie jest Bożą sesją terapeutyczną	491
Dwa sposoby pomagania człowiekowi	493
 Józef Augustyn SJ	
ZDROWA PSYCHOLOGIA A SAKRAMENT POJEDNANIA	495
Nauczanie Jana Pawła II	495
Zdrowa psychologia	498
Z jakiej psychoterapii korzystać	500
Czego należałoby wymagać od terapeuty	501

Anselm Grün OSB

OD *CHRISTUS JUDEX* KU *CHRISTUS MEDICUS*.

SPOWIEDŹ: SĄD CZY TERAPIA?	505
Rzut oka na historię	505
Wstęp do nowego rozumienia spowiedzi	506
Spowiedź mnichów	507
Rozumienie winy	508
Spowiedź jako konieczność psychologiczna	509
Forma spowiedzi terapeutycznej	511
Rozmowa terapeutyczna a rozmowa na spowiedzi	511

Piotr Aszyk SJ

SKRUPUŁY – MORALNA BUCHALTERIA	515
W labiryncie sumienia	515
Oblicza wewnętrznego zagubienia	517
Na przekór trudnościom	518

Ks. Dariusz Jastrząb

SPOWIEDNIK WOBEC SKRUPUŁÓW	521
Rozpoznanie skrupułów	521
Kontekst przyrodzony skrupułów	524
Kontekst nadprzyrodzony skrupułów	525
Uwagi praktyczne	527

Józef Augustyn SJ

CHOĆBYM MIAŁ BIEGNAĆ ZA SZCZENIĘCIEM.

KILKA UWAG O SKRUPUŁACH	531
Porządek emocji i rozumu	531
Nie oskarżać skrupulantów	533
Porządek duchowy i psychiczny	533
Lekarstwo na skrupuły	534

Alfons Maria de Liguori

JAK NALEŻY POSTĘPOWAĆ ZE SKRUPULANTAMI	537
--	-----

Jacek Prusak SJ

KRZYWDY W KONFESJONALE.

JAK IM ZAPOBIEGAĆ? JAK LECZYĆ?	541
Krzywda – policzek dla duszy	542
Poczucie krzywdy penitenta	543
Dysfunkcyjny konfesjonał	545
Penitenci, którzy krzywdzą samych siebie	554
Spowiednik duchowym terapeutą	557

Ks. Romuald Jaworski

SPOWIEDŹ JAKO MIEJSCE UZDROWIENIA	559
Przygotowanie do leczącego spotkania	560
Spowiedź jako uzdrawiające spotkanie	562
Konsekwencje uzdrawiającego spotkania	564
W harmonii z Bogiem, ludźmi i sobą	565

VI. PRZYGOTOWANIE DO SAKRAMENTU POJEDNANIA

Ks. Stanisław Hareźga

SŁOWO BOŻE W SPRAWOWANIU SAKRAMENTU POJEDNANIA	569
Poczucie grzechu i potrzeba nawrócenia	569
Wiara w zbawczą moc słowa Bożego	570
Medytacja biblijna miejscem nawrócenia	572
Biblia w celebracji sakramentu pojednania	573
Prawdziwy sługa słowa Bożego	576

Wacław Królikowski SJ

PRZYGOTOWANIE DO SPOWIEDZI GENERALNEJ	579
Istota spowiedzi generalnej	579
Cel spowiedzi generalnej	580
Korzyści płynące ze spowiedzi generalnej	582
Metoda spowiedzi generalnej	583

Ks. Alfons J. Skowronek

POZNAĆ PRAWDĘ O SOBIE.

RACHUNEK SUMIENIA Z DEKALOGU	589
Przykazanie pierwsze. Nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną	590
Przykazanie drugie. Nie będziesz brał imienia Pana, Boga twego, naderemno	590
Przykazanie trzecie. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił	591
Przykazanie czwarte. Czcij ojca swego i matkę swoją	591
Przykazanie piąte. Nie zabijaj	591
Przykazanie szóste i dziewiąte. Nie cudzołóż. Nie pożądam żony bliźniego swego	592
Przykazanie siódme i dziesiąte. Nie kradnij. Ani żadnej rzeczy, która jego jest	593
Przykazanie ósme. Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu swemu	593

Krzysztof Osuch SJ

CODZIENNY IGNACJAŃSKI RACHUNEK SUMIENIA	595
Punkt 1. Dziękować Bogu, Panu naszemu, za otrzymane dobrodziejstwa	595
Punkt 2. Prosić o łaskę poznania grzechów i odrzucenia ich przez	597
Punkt 3. Żądać od duszy swojej zdania sprawy	599
Punkt 4. Prosić Boga, Pana naszego, o przebaczenie win	601
Punkt 5. Postanowić poprawę przy Jego łasce	604

PROPOZYCJA RACHUNKU SUMIENIA	605
Liczyc na łaskę Bożą	606
Modlitwa miłującej uwagi i odpowiedzialności	607
Prosić o łaskę poznania grzechów	608
Odkryć korzenie grzechu	609
Odkryć związek między grzechem a cierpieniem	610
Potrzeba poszerzania rachunku sumienia	611
Stosunek do Boga	612
Miłość bliźniego	614
Miłość przebacząca	615
Życie rodzinne	616
Życie społeczne	616
Miłość samego siebie	617